

**Godišnji izvještaj Udruženja za borbu protiv korupcije
«Transparency International» u BiH za 2018.**

Mart 2019.

PRUŽANJE BESPLATNE PRAVNE POMOĆI U BORBI PROTIV KORUPCIJE

TI BiH Centar za pružanje pravne pomoći u borbi protiv kourpcije (Centar) postupao je u 211 predmeta u 2018. godini, a zabilježeno je čak 1334 poziva na besplatnu info liniju 0800 55555. Centar je poslao više od 400 dopisa nadležnim institucijama postupajući po prijavama građana, ili samostalno inicirajući predmete u kojima su se istraživale razne vrste nepravilnosti.

Više od jedna trećina prijavljenih slučajeva korupcije u protekloj godini odnosila se na sektor **državne uprave** (uglavnom su to bile primjedbe na postupanje državnih službenika, sumnje na neregularnosti u postupcima zapošljavanja ili postupcima javnih nabavki), a zatim slijede sektori **pravosuđa** i **obrazovanja**. Novitet je da je povećan broj prijava u oblasti obrazovanja na neprofesionalno postupanje stručnog kadra, kao i na pojave vršnjačkog nasilja na koje škole nisu adekvatno reagovala.

U strukturi prijavioca korupcije primjetan je trend povećanja prijava koje podnose zviždači, dok i dalje koruptivne prakse najčešće prijavljuju svjedoci i žrtve. Centru su se obratila i dva lica koja su tražila pravnu zaštitu prema nedavno usvojenom Zakonu o zaštiti lica koja prijavljuju korupciju RS, i oba lica su zahtijevala pokretanje sudske zaštite. Jedno lice nije uspjelo ostvariti status zaštićenog prijavioca, i to samo zbog previše kratkog roka koji je predviđen za sudsku zaštitu. TI BiH je upozorio Ministarstvo pravde Republike Srpske da su rokovi koji su predviđeni za zviždače prekratki, i da to onemogućava prijaviocima da ostvare sudsku zaštitu. **Drugo lice se uspješno vratilo na svoje radno mjesto izvršenjem sudske mjere obezbjeđenja, a TI BiH je u tom postupku sve vrijeme imao posredničku ulogu između prijavioca korupcije i nadležnih institucija.**

U prvoj polovini godine TI BiH je podnio dvije inicijative Ustavnom sudu RS, i to za preispitivanje Odluke Skupštine Grada Banjaluka o opštim uslovima za proizvodnju, isporuku i korišćenje toplotne energije i Pravilnika o načinu i kriterijumima raspodjele sredstava Fonda za suzbijanje i iskorjenjivanje zaraznih bolesti. Odluka Grada Banjaluka, prema ocjeni TI BiH, uskraćuje prava potrošača propisanim strogim uslovima kod isključenja sa toplifikacione mreže. Građani su izrazili veliko interesovanje za ovaj predmet, te su se vrlo često obraćali sa upitima o ishodu postupka pred Ustavnim sudom, kao i o njihovim pravima kao krajnjim korisnicima usluge gradskog grijanja.

U jednom predmetu koji je oslikao netransparentan rad državne uprave TI BiH je uspio dobiti preporuku u kojoj su Ombudsmeni potvrdili da Javni poziv za sufinansiranje samozapošljavanja Start-up 2018 nije bio sproveden u skladu sa principima dobre javne uprave i da nije bio jednako dostupan svim građanima. Javni poziv je na web stranici Federalnog zavoda za zapošljavanje (FZZZ) bio otvoren svega jednu minutu što je izazvalo ogorčenje u javnosti, a posebno među aplikantima čije su prijave bile odbijene samo zbog toga jer nisu bili među najbržima. Aplikacije su se slale elektronskom prijavom na web stranicu FZZZ-a, a prihvatane su prema vremenu dospijeaća. TI BiH je u svojoj žalbi Ombusmanima isticao da se na ovaj način sprečava objektivna i pravedna selekcija, kao i da se brzina podnošenja prijave, umjesto njen kvalitet, ispostavlja kao jedini kriterijum. Uz to, prijave su se mogle podnositi samo elektronskim putem čime su diskriminisana sva lica koja nisu informatički pismena. Ombudsmeni su, po prijavi TI BiH, naložili FZZZ-u da razmotri mogućnost ličnog prijavljivanja i prijavljivanja putem pošte, kao i ulaganja pravnog lijeka kako bi se mogla preispitati odluka o dodijeljenim sredstvima.

Centar je podnio **7 krivičnih prijava protiv više lica** zbog postojanja osnova sumnje da su izvršili krivična djela korupcije, ili u djela vezi sa korupcijom i povredom službene dužnosti. Pored toga, građanima kojima su nam se obratili pružena je pravna podrška sastavljanjem pritužbi na tužilačke odluke o nesprovođenju istraga. Jedna od prijava koju je Centar podnio je bila protiv više lica koji su svojim postupanjem omogućili da se ne vodi kaznena evidencija u odnosu na lice koje je kasnije na javnom konkursu izabrano za načelnika Službe za lokalni ekonomski razvoj Opštine Šamac, iako u vrijeme učešća na konkursu kao pravnosnažno osuđeno lice nije mogao pribaviti uvjerenje o neosuđivanosti. TI BiH je podnio krivičnu prijavu i protiv više službenika iz Odjeljenja za prostorno uređenje Grada Banjaluka zbog sumnje da su iskoristili službeni položaj na način da su uzeli u razmatranje zahtjev za legalizacijom spornog objekta koji je u startu trebao biti odbačen. U prijavi je istaknuto kako su službena lica

odugovlačila sa preduzimanjem i izvršenjem svojih službenih obaveza, omogućivši materijalnu i nematerijalnu korist vlasniku spornog objekta, povređujući istovremeno prava stanovnika Banjaluke da koriste javnu pješačku površinu. U istom predmetu, prijava se odnosila i na službenike Odjeljenja za inspeksijske poslove jer su propustili vršiti dužnost nadzora.

U predmetu David Dragičević koji je naročito uzburkao javnosti, TI BiH je podnio više krivičnih prijava protiv policijskih službenika koji su upotrebili prekomjernu silu prema građanima Banjaluke kojima se brani sloboda okupljanja. Povodom istog slučaja Ombudsman je takođe otvorio nekoliko predmeta po prijavi Centra u vezi sa primjedbama na nehumano postupanje prema licima koji su privedeni i zadržani u prostorijama Policijske stanice.

U 2018. godini TI BiH je podnio ili sastavio za druge organizacije **19 tužbi zbog nedostavljanja informacija od javnog značaja**. Neki od tuženih organa su: Tužilaštvo BiH, Univerzitetsko-klinički centar Banjaluka, Okružni privredni sud Banjaluka, Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo. Najčešće tražene informacije zbog koji su se podnosile tužbe odnosile su se na informacije u vezi sa postupcima javne nabavke, ili informacije iz konkursne dokumentacije koje se odnose na zasnivanje radnog odnosa. Tuženi organi su se mahom pozivali na izuzetke kao što su zaštita privatnosti, ili zaštita povjerljivih komercijalnih interesa, bez da su uzimali u obzir postojanje javnog interesa.

TI BiH je u ovoj godini dobio 12 presuda u upravnim sporovima koji su pokretani tokom ranijih godina zbog kršenja Zakona o slobodi pristupa informacijama. Neke od institucija protiv kojih je TI BiH dobio sporove su: Ministarstvo prosvete i kulture RS (u čak tri predmeta), Žalbeno vijeće pri Vijeću ministara BiH, Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva RS, Republička uprava za inspeksijske poslove, HT d.d. Mostar. Zajedničko u svim ovim predmetima je da su sudovi podučavali javne organe da je pravo na pristup informacijama zagantovano zakonsko pravo i da se predviđeni izuzeci primjenjuju samo u izuzetnim okolnostima. TI BiH je postupajući po prijavama građana i ove godine tražio veliki broj informacija u posjedu javnih organa, te je bio prinuđen zahtijevati zaštitu sudskim putem. Tužbe su podnijete protiv čak 16 institucija (među tuženima su između ostalih: Grad Trebinje, Opština Hadžići, Opština Novi Grad, Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo, itd.), a 3 tužbe su sastavljene za druge organizacije ili stranke. Institucije su najčešće odbijale dostaviti informacije kao što su:

- zapisnici sa sjednica; zapisnici i druge odluke u vezi sa postupkom javnih nabavki;
- ugovori između javnih organa i privrednih društava;
- interne akti javnih organa i spiskovi zaposlenih.

U predmetu David Dragičević koji je naročito uzburkao javnosti, TI BiH je podnio više krivičnih prijava protiv policijskih službenika koji su upotrebili prekomjernu silu prema građanima Banjaluke kojima se brani sloboda okupljanja. Povodom istog slučaja Ombudsman je takođe otvorio nekoliko predmeta po prijavi Centra u vezi sa primjedbama na nehumano postupanje prema licima koji su privedeni i zadržani u prostorijama Policijske stanice.

TRANSPARENTNOST I PRISTUP INFORMACIJAMA / ISTRAŽIVANJE O TRANSPARENTNOSTI JAVNIH ORGANA

TI BiH je u 2018. godini sproveo istraživanje čiji je cilj utvrditi da li su i koliko su transparentne informacije u vezi sa potrošnjom javnih sredstava. Osim što se htio utvrditi način primjene Zakona o slobodi pristupa informacijama, cilj je bio da se stekne uvid u usmjeravanje javnih sredstava namijenjenih za grantove, subvencije, pokroviteljstva i sponzorstva, stipendije i jednokratne novčane pomoći, kao i da se dobiju podaci o krajnjim korisnicima tih sredstava, te da se ove informacije učine dostupnim građanima Bosne i Hercegovine.

Istraživanjem su obuhvaćena ministarstva na svim nivoima vlasti, kao i opštine/općine što predstavlja uzorak od 280 javnih institucija, i to 80 na nivou Republike Srpske, 191 u Federaciji Bosne i Hercegovini i 9 Bosne i Hercegovine.

Od javnih institucija tražene su: **informacije o krajnjim korisnicima i visini sredstava koja je tokom 2016.g. i 2017.g. institucija dodjeljivala neprofitnim organizacijama (nevladine, sportske, sindikalne organizacije, fondacije i sl.), političkim partijama, privrednim subjektima, vjerskim zajednicama i pojedincima, a po osnovu grantova, subvencija, stipendija, pokroviteljstva i sponzorstva, te jednokratne novčane pomoći (npr. za obrazovanje, zdravstvenu zaštitu i sl.)**

Tražene informacije, prema važećim Zakonima o slobodi pristupa informacijama, predstavljaju javno dobro, te bi kao takve trebalo da su dostupne svim građanima Bosne i Hercegovine. Takođe, tražene informacije se odnose na način potrošnje i iznos javnih sredstava koji je dodijeljen sa različitih nivoa vlasti različitim kategorijama krajnjih korisnika. Zajedničko svim vrstama dodijeljenih javnih sredstava (grantovi, stipendije, sponzorstva) jeste da se radi o javnim sredstvima čija je upotreba povezana sa javnim ovlaštenjima.

Nalazi istraživanja, koje je obuhvatilo sve nivoe vlasti, pokazuju da čak jedna trećina javnih organa nije dostavila informacije u zakonskom roku. Iako je u Republici Srpskoj i Federaciji BiH oko dvije trećine javnih organa dostavilo podatke o načinu kako su utrošena sredstva kao što su grantovi, subvenciji i stipendije, 70% institucija u RS i 50% u FBiH nije dostavilo sve tražene informacije. Najteže je bilo doći do informacija o krajnjim korisnicima javnih sredstava, posebno kada su u pitanju korisnici poljoprivrednih podsticaja. Javni organi su veoma često dostavljali nepotpune informacije, ili dokumente u kojima se nisu nalazili podaci o krajnjim korisnicima javnih sredstava. Takođe, glavni izgovor za nedostavljanje traženih informacija odnosio se na navodnu obimnost tražene dokumentacije, kao i na pozivanje na izuzetke kao što su zaštita ličnih podataka i povjerljivih komercijalnih interesa.

TI BiH je na konferenciji povodom *Međunarodnog dana slobode pristupa informacijama* prezentovao glavne nalaze istraživanja.

Proaktivna transparentnost i Partnerstvo za otvorenu vlast

TI BiH je tokom 2018. godine nastavio sa promocijom i zagovaranjem principa transparentnosti, otvorenosti i mehanizama uključivanja građana u proces odlučivanja, kao temeljima inicijative Partnerstva za otvorenu vlast.

Tokom 2018. godine TI BiH je nastavio sa ranije započetim aktivnostima jačanja kapaciteta institucija vlasti na nivou FBiH, te Zeničko-dobojskog i Sarajevskog kantona u oblastima otvorene vlasti i OGP inicijative, komunikaciji s javnošću, proaktivna i fiskalna transparentnost, otvoreni podaci i komunikacija putem digitalnih medija, te kreiranje smjernica za postizanje veće transparentnosti i otvorenosti javne uprave.

Pored aktivnosti i direktnog rada sa institucijama na svim nivoima vlasti u BiH vezano za jačanje njihovih internih kapaciteta za unaprjeđenje transparentnosti i odgovornosti, TI BiH je nastavio sa praksom promocije ključnih principa i vrijednosti inicijative Partnerstvo za otvorenu vlast. Nakon formalnog izbora predstavnika TI BiH u Savjetodavno vijeće OGP-a, TI BiH je u saradnji sa ostalim nevladinim organizacijama i pojedinim institucijama radio na zagovaranju kod nižih nivoa vlast da delegiraju članove u Savjetodavno vijeće OGP-a, što se na kraju i desilo, te je ovo tijelo otpočelo sa radom. Predstavnik TI BiH u Savjetodavnom vijeću je izabran za zamjenika predsjedavajućeg, čime je potvrđena leaderska pozicija TI BiH u ovoj oblasti ispred organizacija civilnog društva, a što je prepoznato kako od strane OGP Inicijative, tako i od strane domaćih institucija. U ulozi člana Savjetodavnog vijeća TI BiH je tokom 2018. godine aktivno saradivao sa institucijama na svim nivoima vlasti u BiH na izradi Akcionih planova za provedbu OGP inicijative. Do kraja 2018. godine svi nivoi, izuzev Republike Srpske, su izradili prijedloge akcionih planova, te su isti prošli javne konsultacije. Očekuje se u narednom periodu usvajanje istih od vlada na svim nivoima vlasti u BiH.

Bitno je napomenuti da je Bosna i Hercegovina zbog neusvajanja Akcionog plana za OGP Inicijativu u decembru 2018. godine stavljena u grupu neaktivnih zemalja, te je BiH dat rok do decembra 2019. godine da usvoji akcioni plan. U suprotnom će biti izbačena iz OGP Inicijative zbog neispunjavanja obaveza koje proizilaze pristupanjem Inicijativi. U toku 2019. godine fokus djelovanja TI BiH će biti na konačnom usvajanju akcionih planova za OGP inicijativu na svim nivoima vlasti kako bi BiH bila vraćena na listu aktivnih članica.

JAVNE NABAVKE

Zakonodavne aktivnosti

Zahvaljujući kontinuiranom zagovaranju po prvi put su organizacije civilnog društva imale priliku učestvovati u sastancima radne grupe Vijeća ministara za izradu Nacrta Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnim nabavkama na kojima su razmatrani i prijedlozi organizacija civilnog društva, usmjereni na povećanje transparentnosti i prevenciju korupcije u javnim nabavkama.

Učešće i organizacija sastanaka Radne grupe, iskorišteni su za zagovaranje prijedloga sačinjenih od strane TI BiH i drugih članova koalicije NVO, a oni se odnose na usaglašavanje legislative sa novijim EU direktivama, razvijanje sistema u pravcu boljeg planiranja, povezivanja planova nabavki sa godišnjim i višegodišnjim budžetima; razvijanje koncepta svrsishodnosti nabavki; osnaživanje odredbi koje se odnose na sukob interesa; revidiranje modela pravne zaštite; obavezna podjela na lotove radi stimulacije učeša malih i srednjih preduzeća; veće nadležnosti za institucije sistema neke su od preporuka koje se zagovaraju u ovoj oblasti.

Prijedlozi NVO su naišli na podršku opredstavnika AJN i Radne grupe, te su uspostavile mehanizmi saradnje u daljem procesu kreiranja izmjena Zakona. Kao rezultat ovih aktivnosti, dio prijedloga TI BiH i koalicije NVO, posebno u segmentu unapređenja transparentnosti i sprečavanja sukoba interesa, inkorporiran je u Nacrt Zakona o javnim nabavkama koji je objavljen od strane Agencije za javne nabavke i upućen Vijeću ministara na usvajanje i dalju proceduru. Od 18 prijedloga dostavljenih od strane TI BiH i koalicije NVO, 7 prijedloga je inkorporirano u Nacrt, od čega dva u potpunosti (posebno se izdvaja član koji reguliše sukob interesa), 5 u većoj mjeri, dok 11 nije obuhvaćano, te će TI BiH u procesu usvajanja Nacrta nastaviti sa zagovaranjem za unapređenje predloženog rješenja.

Kako bi se dodatno promovisali prijedlozi NVO i osigurala javna rasprava o Nacrtu izmjena Zakona o javnim nabavkama, TI BiH je u saradnji sa ACCOUNT-om i Agencijom za javne nabavke u junu 2018. organizovao konferenciju „Reforma sistema javnih nabavki u Bosni i Hercegovini“, na kojoj su predstavljeni prijedlozi izmjena Zakona o javnim nabavkama sačinjeni od strane Radne grupe za izmjene Zakona, kao i prijedlozi organizacija civilnog društva, usmjereni na povećanje transparentnosti i prevenciju korupcije u javnim nabavkama. Uvodna obraćanja na Konferenciji su imali i ambasadorica SAD u BiH, N.J.E. Maureen Cormack, te šef Delegacije EU u BiH, Lars Gunnar Wigemark, kako bi se demonstrirala i međunarodna podrška zagovaračkim aktivnostima TI BiH.

Pored Konferencije, organizovano je nekoliko okruglih stolova s ciljem podsticanja javne rasprave i uključivanja i drugih aktera u proces kreiranja što svrsishodnijih unapređenja Zakona o javnim nabavkama, na kojem je TI BiH okupio i predstavnike privatnog sektora, ugovornih organa i drugih relevantnih stakeholdera. Na osnovu preporuka sa okruglog stola, sačinjeni su dodatni prijedlozi koji će biti izvršeni u prijedlog nacrta izmjena Zakona o javnim nabavkama.

Tokom cijelog ovog perioda, TI BiH je uporedo sa aktivnostima prema institucijama, nastavio i sa javnim zagovaranjem i ukazivanjem na nedostatke u zakonskom okviru, te je vršio monitoring provedbe Zakona

o javnim nabavka, a i ukazivao na slučajeve zloupotreba u javnim nabavkama, kroz koje je dodatno ilustrovana potreba izmjene zakonskog okvira.

Takođe, potpisan je i Memorandum sa Agencijom za javne nabavke, čime su uspostavljeni mehanizmi saradnje između strana potpisnica s ciljem da unapređuju i jačaju saradnju kroz zajedničko preventivno djelovanje u borbi protiv korupcije.

Monitoring javnih nabavki

U ovoj oblasti su takođe nastavljene aktivnosti na projektu „Da javne nabavke budu javne“, gdje je tokom nepune dvije godine praćeno više od 7500 postupaka javnih nabavki, prilikom kojih su uočene brojne neregularnosti. TI BiH je u 2018. nastavio pratiti nabavke 173 ugovorna organa, kroz sve faze, a praćene su javne nabavke 30 različitih roba, radova i usluga (od kancelarijskog materijala, vozila, goriva, usluga osiguranja, do održavanja puteva, izgradnje objekata i sl.). Tokom 2018. praćeno je ukupno 4817 postupaka javnih nabavki u fazi objavljivanja javnih nabavki, te 160 javnih nabavki u fazi ugovaranja.

Najčešće neregularnosti i zloupotrebe koje je zabilježio monitoring TI BiH su se odnosile na: nepostojanje, loše planiranje ili netransparentnost planova javnih nabavki; cijepanje vrijednosti nabavki da bi se izbjegla primjena transparentnih postupaka; definisanje tehničkih specifikacija na način da su favorizovani određeni ponuđači i druge.

Neplanirane, a realizovane javne nabavke, nepravilna primjena Zakona o javnim nabavkama BiH, značajno uvećanje potrošnje javnih sredstava, neke su od specifičnosti otkrivenih tokom monitoringa procesa javnih nabavki u 2018.

TI BiH je u 2018. godini uputio ukupno 230 zahtjeva za slobodnim pristupom informacijama vezanih za procese provođenja postupaka javnih nabavki, kao i 77 urgencija. Zbog neblagovremenog postupanja ugovornih organa takođe je podneseno: 10 zahtjeva za vršenjem inspekcijskog nadzora; 5 zahtjeva za dostavom upravnog akta; 35 žalbi/prigovora.

Prethodne godine TI BiH je podnio osam tužbi protiv ugovornih organa zbog nedostavljanja tražene dokumentacije i pogrešnog tumačenja Zakona o slobodi pristupa informacijama, ali i Zakona o javnim nabavkama BiH. Do sada su sudovi donijeli 4 odluke po tužbama koje je naša organizacija podnosila, a sve četiri pristigle presude su u korist TI BiH-a i to protiv Grada Trebinja 2 presude, jedna protiv Univerzitetskog kliničkog centra Republike Srpske i jedna presuda protiv ZP Rudnika i termoelektrane "Gacko" a.d.

Transparency International u BiH dva puta je podnio prijave Ombudsmanu za ljudska prava zbog nedostavalja informacija o postupcima javnih nabavki koje su provodili Opština Čapljina i Javno preduzeće "Elektroprivreda BiH" d.d. Sarajevo. U oba slučaja Institucija Ombudsmana je donijela preporuke ugovornim organima da postupe po zahtjevu TI BiH, dok je u donesena i preporuka JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo da uskladi Pravilnik o poslovnoj tajni sa odredbama o Zakona o slobodi pristupa informacijama BiH. S druge strane, Opština Čapljina se posebno ističe u odbijanju pristupa informacijama i protiv koje su podnesene čak tri tužbe, jer je ovaj ugovorni organ odbio pristup tenderskoj dokumentaciji navodeći da je isti određen Zakonom o javnim nabavkama i pogrešno tumačeći odredbe Zakona o slobodi pristupa informacijama, te je pored tužbi pisana i prijava Ombudsmanu.

Zbog kršenja Zakona o javnim nabavkama, TI BiH je Agenciji za javne nabavke podnio 42 prijave, koje se najčešće odnose na ograničavanje konkurencije, gdje ugovorni organi kroz tehničke specifikacije favorizuju određene dobavljače. Tu su još i rokovi za podnošenje ponuda, cijepanje nabavki putem direktnog sporazuma i nepravilna primjenu postupka javnih nabavki, garancija za ozbiljnost ponude za nabavku, dokazi o tehničkoj i profesionalnoj sposobnosti kandidata/ponuđača. TI BiH je tako, na primjer, u velikom broju praćenih nabavki službenih vozila, analizirajući uslove postavljene u tenderskoj dokumentaciji dolazio i do procjene o konkretnim modelim automobila koji se žele nabaviti, za koje bi se

po završetku nabavke uspostavilo da su tačne. Osim toga, TI BiH je ukazivao i na druge vidove ograničavanja konkurencije kroz tehničke sposobnosti ponuđača, vrijeme isporuke i sl.

Agencija za javne nabavke BiH je reagovala po upućenim prijavama, tražeći od ugovornih organa da postupe prema odredbama Zakona o javnim nabavkama BiH, dok su dva postupka javnih nabavki poništena na osnovu prijave TI BiH-a. Riječ je o postupcima nabavki putničkih motornih vozila koju su provodili JU Poljoprivredno-prehrambeni fakultet Sarajevo i opština Gacko. U prvom postupku TI BiH je upozorio AJN na tehničke karakteristike traženog vozila koje su bile postavljene na način da su kriterijumi za traženu opremu prepisani iz prodajnog kataloga Volkswagen Passat automobila, čime je ugovorni organ ograničio konkurenciju. Kod drugog postupka TI BiH je upozorio na pogrešnu primjenu Zakona u dijelu koji se odnosi se na postupke javne nabavke za dodjelu ugovora male vrijednosti, jer je za vrijednost nabavke od 54.500,00 KM bez PDV-a predvidio konkurentski postupak.

S obzirom na to da je kroz monitoring postupaka javnih nabavki primijećen veliki broj postupaka u kojima je došlo do nepravilne primjene Zakona o javnim nabavkama, a kako bi se javnost pravovremeno informisala i uključila u praćenje ovih postupaka prije nego što nastane šteta po javne resurse, TI BiH je pokrenuo sekciju na platformi transparentno.ba - Javne nabavke.

U ovoj sekciji često su objavljivani brojni primjeri loše i nezakonite prakse, kako u oblasti javnih nabavki, tako i u poslovanju javnih preduzeća. Tekstovi koji su imali za cilj da ukažu na ove nepravilnosti privukli su veliki interes javnosti, te su ih takođe prenosili i brojni mediji, što je doprinijelo da se u određenim postupcima javnih nabavki ekonomičnije koriste javna sredstva i poboljša kvalitet roba i usluga. Neki od objavljenih tekstova bili su i polazna osnova za dalje praćenje ovakvih postupaka od strane drugih organizacija i medija.

FINANSIRANJE POLITIČKIH PARTIJA

Nastavljajući aktivnosti iz prethodne godine na unaprjeđenju zakonskog okvira u oblasti finansiranja političkih partija, kao preduslova za prevenciju političke korupcije, TI BiH je u 2018. nastavio rad na prijedlozima amandmana na Zakon o finansiranju političkih partija, u konsultaciji sa relevantnim strunjacima, predstavnicima međunarodne zajednice i predstavnicima relevantnih institucija.

Prijedlozi TI BiH skrojeni su sa ciljem da se osigura transparentnost u finansiranju političkih partija, ali i da se otklone moguće zloupotrebe u izbornim kampanjama. Između ostalog se predlažu:

- ⇒ jasnije nadležnosti CIK-a u pogledu revizije troškova stranaka;
- ⇒ obaveza korišćenja jedinstvenih bankovnih računa, tj. jednog računa za redovno finansiranje i drugog za finansiranje izborne kampanje;
- ⇒ poslovanje isključivo putem bankovnih računa, što se odnosi i na uplate donacija i svih drugih transakcija;
- ⇒ uvođenje odredbi o zabrani korišćenja javnih resursa u svrhu promocije stranaka;
- ⇒ predviđanje obaveze objavljivanja kompletnih finansijskih izvještaja, uključivši i rashode;
- ⇒ detaljnije raščlanjivanje prekršaja u segmentu propisanih sankcija i pooštrenje njihovog raspona;
- ⇒ obustava isplate budžetskih sredstava kao jedne od sankcija za kršenje odredbi o zabranjenim aktivnostima.

Kako bi se prijedlozi unaprijedili, TI BiH je proveo konsultacije sa predstavnicima Centralne izborne komisije, odnosno Službe za reviziju CIK koja radi na provedbi Zakona, te su prijedlozi TI BiH naišli na podršku predstavnika institucija, čiji komentari su inkorporirani u dalje dorade amandmana.

Kako bi se stekla podrška, ali i dodatno unaprijedili prijedlozi, TI BiH je održao konsultacije sa generalnim sekretarima političkih stranaka, kojima su predstavljeni prijedlozi te prikupljeni komentari. Nadalje, TI BiH je organizovao i dvodnevne konsultacije sa predstavnicima parlamenta i drugim predstavnicima političkih partija, sa kojima se detaljno analiziralo svako od ponuđenih rješenja i razgovaralo o daljim koracima u pravcu usvajanja amandmana.

S ciljem daljeg promovisanja prijedloga i potrebe unapređenja Zakona, TI BiH je proveo i kampanju koja je uključivala video spotove emitovane na društvenim mrežama i TV stanicama, infografike i kratke video materijale koji su promovisani na društvenim mrežama, koji ukazuju na probleme u finansiranju političkih stranaka.

S druge strane, TI BiH je uspostavio saradnju sa online medijima (BIRN, Capital, Bljesak) koji su objavili 12 istraživačkih priča o finansiranju političkih stranaka, odnosno o posljedicama neadekvatnog zakonskog okvira na način na koji se stranke finansiraju, zloupotrebljavaju javna sredstva i resurse, lošoj kaznenoj politici, sprezi između donatora stranaka i sklapanja ugovora sa javnim institucijama i sl. Objavljeni tekstovi su imali značajan odjek u javnosti, te su podstakli i stale medije da analiziraju ovu tematiku.

Ipak, s obzirom na činjenicu da je 2018. izborna godina, te da su zakonodavne aktivnosti u ovoj oblasti morale stati danom raspisivanja izbora, dalje zagovaračke aktivnosti na usvajanju amandmana su odgođene, a fokus TI BiH preusmjeren je na praćenje izborne kampanje u nekoliko segmenata:

- ⇒ Oglašavanje političkih stranaka i procjene troškova oglašavanja za 9 političkih stranaka;
- ⇒ Aktivnosti kandidata i stranaka kroz predizborne skupove;
- ⇒ Praćenje aktivnosti kandidata koji su nosioci javnih funkcija s ciljem identifikovanja zloupotreba funkcije u svrhu izborne kampanje;
- ⇒ Praćenje aktivnosti javnih ustanova i institucija usmjerenih na promociju određenih kandidata.

Monitoring je pokazao ponovo sve nedostatke u zakonskom okviru, posebno po pitanju nedostatka mehanizama za sprečavanje zloupotreba javnih resursa u svrhu izborne kampanje, kao i pritiska na birače i drugih vidova zloupotreba, koje su zbog nedovoljno jasnih odredbi učestale. Ovo je pokazao i monitoring izborne kampanje koji je TI BiH provodio za opšte izbore 2018.godine, a kojim su zabilježene brojne zloupotrebe javnih funkcija i javnih sredstava u svrhu provođenja izborne kampanje, što uključuje i direktno preusmjerenje sredstava institucija i ustanova za stranačku promociju.

Monitoring izborne kampanje pokazao je da je 9 političkih stranaka utrošilo oko 2,5 miliona KM na oglašavanje na televiziji i štampi. U ove iznose nisu uključeni troškovi vanjskog oglašavanja, bilborda, plakata i letaka, za koje prema procjenama tokom ranijih kampanja, stranke utroše i do 4 miliona KM, kao ni oglašavanje putem društvenih mreža i online medija, koje je u ovoj izbornoj kampanji bio najdominantniji vid oglašavanja, a za koji je nemoguće utvrditi utrošene iznose. Upravo zbog sve dominantnijeg oglašavanja stranaka i kandidata putem novih medija, u ovoj kampanji je do sada zabilježen značajan pad troškova oglašavanja putem tradicionalnih medija. U posmatranom periodu održano je najmanje 559 predizbornih tribina, konvencija i drugih vrsta skupova deset posmatranih političkih partija na području Bosne i Hercegovine.

TI BiH je pratio i aktivnosti kandidata političkih stranaka koji obnašaju funkcije u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti, što uključuje otvaranje objekata, sastanke, posjete institucijama, udruženjima, građanima, i poredio

ove aktivnosti sa istim periodom u 2017. O ovome je objavljeno nekoliko analiza, a podaci do kojih je došao TI BiH pokazuju enormno povećanje aktivnosti funkcionera u predizbornoj kampanji, koje je iskorišteno za promociju političkih stranaka i kandidata, što govori o zloupotrebi javnih funkcija i korištenju pristupa javnim sredstvima i institucijama u svrhu stranačke i lične promocije.

Takođe, TI BiH je pisao o korištenju interventnih sredstava, gdje je zabilježeno da su samo za mjesec dana izborne kampanje objavljena odobrenja sredstava iz budžetske rezerve budžeta Bosne i Hercegovine od preko devedeset hiljada maraka vjerskim zajednicama, raznim udruženjima i humanitarnim organizacijama, što je duplo više nego u istom periodu prošle godine.

U okviru monitoringa, TI BiH je zabilježio brojne zloupotrebe javnih funkcija i javnih sredstava u svrhu provođenja izborne kampanje, što uključuje i direktno preusmjerenje sredstava institucija i ustanova za stranačku promociju, te je o svim slučajevima obavijestio Centralnu izbornu komisiju. Tako je, između ostalog, podnesena prijava zbog promovisanja kandidata Saveza nezavisnih socijaldemokrata (SNSD) kroz kampanju "Svi pod jedan krov" Univerzitetskog kliničkog centra Republike Srpske, kao i reklama kandidata Socijalističke partije za Narodnu skupštinu Republike Srpske Milenka Savanovića, koja je bila postavljena u prostorijama javnog preduzeća Pošte Srpske.

Pored prijave koje su podnesene CIK-u TI BiH je podnio i četiri krivične prijave protiv Milorada Dodika, zbog izjava u nastupima na javnim skupovima u kojima se direktno prijeti penzionerima, zdravstvenim radnicima, radnicima RiTE Gacko itd. s ciljem podmićivanja birača i neprimjerenog uticaja na birače. Takođe, TI BiH je podnio prijavu Agenciji za zaštitu ličnih podataka zbog zloupotrebe ličnih podataka lica koji se predstavljaju kao „prijatelji doktora Vlade Đajića“, kandidata Stranke nezavisnih socijaldemokrata. TI BiH je zbog osnova sumnje da su lični podaci pacijenata dalje neovlašteno korišteni u svrhe zbog kojih nisu prikupljeni podnio krivičnu prijavu Okružnom javnom tužilaštvu u Banjaluci.

O monitoringu finansiranja političkih partija, kao i zloupotrebama koje je TI BiH prijavljivao tokom izborne kampanje izvještavali su brojni svjetski mediji: The New York Times, Reuters, The Guardian i mnogi drugi.

TI BiH će u narednom periodu nalaze monitoringa uporediti sa finansijskim izvještajima političkih stranaka, te objaviti i promovisati finalni izvještaj o praćenju predizborne kampanje.

PRAVOSUĐE I PROCESUIRANJE KORUPCIJE

Tokom 2018. godine TI BiH je objavio dva Monitoringa procesuiranja korupcije pred sudovima i tužilaštvima u BiH, i to za 2017. godinu, kao i za prvih 6 mjeseci 2018. godine. Promocija rezultata monitoringa procesuiranja korupcije je upriličena na konferenciji pod nazivom „Procesuiranje korupcije i integritet pravosuđa“ 10. decembra 2018. godine povodom obilježavanja Međunarodnog dana borbe protiv korupcije.

Rezultati monitoringa pokazuju smanjenje broja prijava i broja istraga u radu, kao i broja optužnica, dok je broj donesenih sudskih odluka u korupcijskim krivičnim predmetima ostao na istom nivou. Podaci iz monitoringa za prvih 6 mjeseci 2018. godine pokazuju da su ostvareni nezadovoljavajući rezultati u poređenju sa istim periodom tokom 2016. i 2017. godine. Negativni trendovi su vidljivi u smanjenju broja prijava i broja istraga u radu. Posebno je zabrinjavajuća činjenica da je u prvih 6 mjeseci 2018. godine u cijeloj BiH presuđeno tek 79 predmeta korupcije, od čega je čak 57 uslovnih osuda, što predstavlja 72,1% od ukupnog broja osuđujućih presuda. Tužilaštvo BiH, koje bi po svom mandatu trebalo da se bavi procesuiranjem najozbiljnijih korupcijskih krivičnih djela je tokom prvih 6 mjeseci 2018. godine imalo tek 4 osuđujuće presude, od čega su tri sa kaznom zatvora.

Rezultati za prvih 6 mjeseci 2018. godine se ne razlikuju bitno od rezultata postignutih u toku 2017. godine, u odnosu na 2015. i 2016. godinu. I tokom 2017. godine je u poređenju sa prethodnim godinama došlo do smanjenja broja prijava u radu za korupcijska krivična djela i broja istraga u radu, dok je broj podignutih optužnica i broj donesenih sudskih odluka nešto veći u poređenju sa prethodne dvije godine. Međutim, zabrinjavajući je podatak da je tek 27,5% osuđujućih presuda za korupcijska krivična djela doneseno sa krivično pravnom sankcijom zatvora, dok je čak 65,6% uslovnih osuda u toku 2017. godine.

Pored pomenuta dva monitoringa koja su objavljena tokom 2018. godine, TI BiH je na pomenutoj konferenciji predstavio i Interaktivnu mapu procesuiranja korupcije u BiH. Cilj izrade ove mape je bio da se olakša dostupnost podataka o procesuiranju korupcije u BiH, te njihova lakša obrada i analiza. Interaktivna mapa je dostupna na linku www.mapa.ti-bih.org i sadrži detaljnije statističke podatke o procesuiranju korupcijskih krivičnih djela za svako tužilaštvo posebno. Mapa sadrži podatke o radu tužilaštava na osnovu broja prijava/izvještaja u radu, broju pozitivnih i negativnih tužilačkih odluka, broju pokrenutih i obustavljenih istraga, podignutih i potvrđenih optužnica, kao i broj i kvalitet presuda sudova u BiH u korupcijskim krivičnim djelima.

Obzirom da se u mapi nalaze podaci o procesuiranju korupcije od 2015. godine, te da je planiran redovan unos podataka na godišnjem nivou, ista će omogućiti dugoročno praćenje trendova u procesuiranju korupcije u Bosni i Hercegovini.

Također, tokom 2018. godine TI BiH je imao aktivnosti u polju jačanja kapaciteta organizacija civilnog društva i medija da prate i izvještavaju o procesuiranju korupcije u BiH. Shodno tome, održani su treninzi za predstavnike medija i organizacija civilnog društva o tome kako koristiti interaktivnu mapu i kako izvještavati o procesuiranju korupcije u BiH.

Na konferenciji „Procesuiranje korupcije i integritet pravosuđa“, koja je održana u sklopu aktivnosti obilježavanja Međunarodnog dana borbe protiv korupcije, u decembru, bilo je riječi i o stanju integriteta u pravosuđu sa posebnim fokusom na pitanje lustracije i iskustvo Albanije u ovom procesu. S tim u vezi, predstavljen je i Policy paper TI BiH pod nazivom „Vetting procedure u pravosuđu: Iskustvo Albanije i mogućnost primjene u BiH“, kao jedan od modela za zagovaranje uspostave novih mehanizama integriteta u pravosuđu.

Pored toga, TI BiH je tokom cijele godine bio veoma aktivan u javnom djelovanju na osvjetljavanju problema sa kojima se suočava pravosuđe u BiH, ukazujući na konkretne primjere neadekvatnog djelovanja, neefikasnosti i nepravilnosti, te promovišući prijedloge za unapređenje integriteta nosilaca javnih funkcija, procesa imenovanja i mehanizama disciplinske odgovornosti.

Unapređenje transparentnosti tužilaštava u BiH

Tokom 2018. godine TI BiH je imao veliki broj aktivnosti u polju unapređenja transparentnosti rada tužilaštava u BiH. U skladu sa tim, tokom prethodne godine je objavljena „Brošura za građane“ čiji je osnovni cilj da se na jasan i informativan način objasni uloga tužilaštava, način njihovog rada, kako stupiti u kontakt sa tužilaštvima itd. U samoj pripremi brošure su održane 4 fokus grupe u Mostaru, Sarajevu, Banjaluci i Tuzli sa predstavnicima tužilaštava, policije i organizacija civilnog društva kako bi se identifikovali ključni problemi u saradnji tužilaštava sa građanima.

Pored printanja i distribucije brošure, sa ciljem što boljeg razumijevanja građana i njihovo motivisanje za saradnju sa tužilaštvom je izrađen i video materijal koji je postavljen na web stranicama tužilaštava, te je kratki video spot emitovan i na Javnom RTV servisu BiH.

U cilju pružanja pomoći tužilaštvima u unapređenju transparentnosti u radu tokom 2018. godine je održano dosta zagovaračkih aktivnosti sa tužilaštvima, između ostalog, održano je 15 sastanaka sa menadžmentom tužilaštava u BiH, te 4 sastanka sa predstavnicima lokalnih organizacija civilnog društva, policije i medija sa ciljem uvođenja prakse transparentnog objavljivanja podatka od strane tužilaštava. U

okviru ovih aktivnosti TI BiH je organizovao i 5 posjeta studenata tužilaštvima u Bijaču, Tuzli, Zenici, Mostaru i Tužilaštvu BiH.

Također, TI BiH je tokom 2018. godine u saradnji sa tužilaštvima održao 12 javnih tribina sa predstavnicima 13 tužilaštava. Na ovim javnim tribinama su tužilaštva predstavljala svoj rad, izvještaje o radu i želji za unapređenjem saradnje sa građanima, organizacijama civilnog društva i drugih institucija. Na javnim tribinama su učestvovali predstavnici organizacija civilnog društva, kao i drugih institucija, te je izražena želja da se ovakav vid komunikacije sa tužilaštvima nastavi i u narednom periodu. Ovo je posebno značajno, obzirom da do sada tužilaštva u BiH nisu imala praksu da svoj rad predstavljaju na javnim događajima poput ovog, te je izražena spremnost da se sa ovim aktivnostima nastavi i u narednom periodu, kako bi se tužilaštva otvorila i približila građanima te unaprijedila svoju transparentnost, s jedne, te stekli povjerenje građana i institucija u rad tužilaštava, s druge strane.

UNAPREĐENJE INTEGRITETA NOSILACA JAVNIH FUNKCIJA/SUKOB INTERESA

Imajući u vidu da je krajem 2017. godine, na inicijativu TI BiH, prema nacrtu koji je TI BiH sačinio i kao rezultat prethodnih zagovaračkih aktivnosti, u parlamentarnu proceduru upućen Prijedlog Zakona o sukobu interesa u institucijama BiH je u oktobru 2017. ušao u parlamentarnu proceduru, kao inicijativa koju je potpisalo 8 zastupnika Predstavničkog doma PSBiH iz različitih političkih partija, TI BiH je u 2018. nastavio zagovarače aktivnosti u cilju usvajanja Prijedloga.

Nastavljajući dalje koordinaciju sa predstavnicima međunarodnih organizacija u vezi sa procesom lobiranja i zagovaranja, TI BiH je provodio aktivnosti na praćenju procedure usvajanja Zakona, učešću na sjednicama parlamenta, i koordinaciji sa relevantnim institucijama od kojih su zahtijevana mišljenja o prijedlogu od strane PSBiH. Održani su koordinacijski sastanci sa predstavnicima EU, US Ambasade, UK ambasade, Njemacke ambasade, OSCE, Vijeca Evrope, kako bi se uskladile aktivnosti na dodatnom lobiranju za usvajanje Zakona i mobilizovali svi stakeholderi radi dodatnog pritiska na donosioce odluka. Izdato je zajedničko saopštenje međunarodnih aktera u kojima se ponovo pozivaju institucije da otkoče proces usvajanja Zakona.

TI BiH je nastavio i javno ukazivati na potrebu usvajanja novog Zakona, te je u saradnji sa CIN-om, radio na promociji primjera koji ukazuju na nedostatke zakonskog okvira. Prijedloge je TI BiH takođe promovisao dodatno putem oglašavanja na društvenim mrežama, sačinio je i kreativne banere koji se bave pojedinačnim prijedlozima, odnosno fokusiraju se na posljedice štetnih zakonskih odredbi i prijedlozima za njihovo otklanjanje. Ova grafička rješenja su distribuirana i promovisana na društvenim mrežama, online i ostalim medijima.

U okviru zagovaračkih aktivnosti i projekta koji su zajednički provodili, TI BiH i CIN su kroz zajedničku video priču na jednom od primjera dodatno ukazali na potrebu usvajanja ovog Prijedloga, a odnosi se na slučaj sukoba interesa, odnosno da je političko nevladino udruženje kojim rukovodi Čović od 2014. godine, Hrvatski narodni sabor (HNS) primalo budžetski novac, što je situacija zabranjena Zakonom o sukobu interesa u institucijama BiH. Nakon što se ovaj predmet našao na Komisiji, Komisija nije imala kvorum, jer se dvoje članova Hrvatske demokratske zajednice (HDZBiH) nisu pojavili na sjednici Komisije upravo na zasjedanju na kojem se trebalo raspravljati i zaključiti o mogućem sukobu interesa njihovog stranačkog šefa. Na osnovu ovog primjera, sačinjena je video priča, u koju su uključeni i stavovi TI BiH o kojima je od početka upozoravao u vezi sa nedostacima u Zakonu, koji ovakvu praksu i politizaciju rada Komisije dozvoljavaju. TI BiH je uporedo s tim objavio i javnu reakciju, te djelovao prema medijima, kako bi se na osnovu ovog primjera dodatno pokazala potreba usvajanja novog Zakona o sukobu interesa.

Pored toga, TI BiH je djelovao i na unapređenju primjene zakona kroz podnošenje pojedinačnih prijava u slučajevima sukoba interesa, a kako bi se ukazalo na neadekvatno funkcionisanje Komisije za

odlučivanje o sukobu interesa, TI BiH je podnio **prijavu protiv Dragana Anđelića**, bivšeg člana Komisije, odnosno bivšeg zamjenika direktora APIK, koja je takođe medijski promovisana, te je iskorištena prilika da se pokaže nedostatak nezavisnosti Komisije i potreba usvajanja novog zakonskog rješenja.

Imajući u vidu da Vijeće ministara nije u adekvatnom roku dostavilo mišljenje o Ustavno-pravnoj komisiji, TI BiH je djelovao i prema institucijama i javnosti kako bi se otkočio proces usvajanja Zakona o sukobu interesa, nakon čega su mišljenja svih institucija dostavljena, **Ustavno-pravna komisija je podržala principe zakona, te ga uputila Predstavničkom domu na usvajanje u prvom čitanju**. Prijedlog se našao na dnevnom redu Predstavničkog doma na posljednjoj sjednici koja je održana u prethodnom mandatu, ali nije razmatran, imajući u vidu da je sjednica prekinuta i blokirana zbog drugih pitanja. TI BiH će stoga i u narednom periodu, po konstituisanju nove vlasti na nivou BiH, nastaviti sa zagovaranjem za usvajanje ovog rješenja.

Pored toga, TI BiH je konsultovan i od strane eksperata GRECO'a u procesu kreiranja izvještaja o usaglašenosti u okviru IV kruga evaluacije, koji pokriva i zakonodavstvo o sukobu interesa. U izvještaju GRECO-a koji je usvojen u martu 2018., a objavljen u maju 2018., Nacrt Zakona o sukobu interesa koji je inicirao TI BiH, ocijenjen je kao pozitivan iskorak u primjeni GRECO-o preporuka, te da su njegove odredbe usaglašenije sa preporukama i međunarodnim standardima. U izvještaju je takođe direktno adresirana i uloga TI BiH u njegovom kreiranju.

Takođe, uspostavljena je saradnja i održani su sastanci sa grupama parlamentaraca sa entitetskog nivoa (FBiH i RS) s ciljem pokretanja inicijative za preslikavanje prijedloga na entitetskom nivou. Informisane su institucije na entitetskom nivou o prijedlozima na nivou BiH, te je vršeno zagovaranje za usklađivanje zakonskih rješenja. U okviru saradnje sa Ministarstvom pravde RS, **usvojeni su TI BiH prijedlozi mjera za Strategiju za borbu protiv korupcije, tj. Akcioni plan, koji se odnose na unapređenje Zakona o sukobu interesa RS**. Osim toga, vršena je koordinacija sa ekspertima koji u saradnji sa Vladom FbiH rade na kreiranju izmjena Zakona o sukobu interesa FBiH, kako bi se prijedlozi uskladili sa prijedlogom TI BiH na nivou BiH. TI BiH je takođe tokom cijelog projekta ukazivao na nepostojanje primjene zakona na nivou FbiH, potkrepljujući javne istupe primjerima sukoba interesa u prethodnom periodu koji nisu mogli biti sankcionisani.

UPRAVLJANJE JAVNIM PREDUZEĆIMA

Tokom 2018. godine TI BiH je dosta pažnje posvetio radu javnih preduzeća u BiH. S tim u vezi, u toku 2018. godine objavio dvije studije o javnim preduzećima, i to: „Dobro upravljanje u javnim preduzećima u BiH – analiza transparentnosti, odgovornosti i integriteta javnih preduzeća“ i „Transparentnost korporativnog izvještavanja državnih preduzeća u BiH“. Prezentacija studije „Dobro upravljanje u javnim preduzećima u BiH – analiza transparentnosti, odgovornosti i integriteta javnih preduzeća“ je upriličena na regionalnoj konferenciji pod nazivom „Kako unaprijediti dobro upravljanje u javnim preduzećima“, koja je održana 26. majrta 2018. godine. Na konferenciji su učešće uzeli relevantni predstavnici javnih preduzeća i organizacija civilnog društva sa Zapadnog Balkana i Turske, kao i predstavnici međunarodnih organizacija. Na konferenciji su predstavljeni ključni rezultati studije, te je predstavljena praksa i razmjenjena iskustva o mogućnostima bolje primjene standarda transparentnosti, odgovornosti, te mehanizama za jačanje integriteta i korporativnog upravljanja u javnim preduzećima. Prezentacija ključnih nalaza je nastavljena i kroz izradu i publikovanje kratkih video priča i animacija kako bi se podigla svijest o značaju dobrog upravljanja u javnim preduzećima.

Prezentacija studije „Transparentnost korporativnog izvještavanja državnih preduzeća u BiH“ je održana na konferenciji 3. jula 2018. godine, na kojoj je učeće uzelo preko 80 predstavnika javnih preduzeća, medija, poslovne zajednice, vladinih dužnosnika, privrednih komora, međunarodnih organizacija i finansijskih institucija.

Rezultati istraživanja transparentnosti korporativnog upravljanja pokazuju da čak 60 od ukupno 150 državnih preduzeća koja su bila predmet israživanja imaju indeks vrijednosti 0, odnosno da u potpunosti izostaje transparentnost u njihovom korporativnom izvještavanju. Rezultati su pokazali, također, da se najviše aktivnosti u narednom periodu treba posvetiti u segmentu implementacije antikorupcionih programa sa ciljem unapređenja transparentnosti korporativnog upravljanja.

Pomenuti javni događaji su poslužili i da se unaprijedi saradnja sa predstavnicima javnih preduzeća u BiH sa ciljem daljnjeg angažmana i rada na pitanjima unapređenja integriteta i dobrog upravljanja u javnim preduzećima. TI BiH je, u saradnji sa Međunarodnom finansijskom korporacijom, Institutom direktora u BiH i Agencijom za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije 4. jula 2018. godine organizovao jednodnevnu obuku za predstavnike javnih preduzeća na kojoj su učesnici upoznati sa principima korporativnog upravljanja sa posebnim fokusom na mehanizme za borbu protiv korupcije. Na radionici je učešće uzelo oko 40 predstavnika javnih preduzeća u BiH. Radionica je iskorištena kako bi se promovisale buduće aktivnosti u polju borbe protiv korupcije i jačanja integriteta u javnim preduzećima u BiH i pozvali predstavnici javnih preduzeća da uzmu aktivno učešće u daljnjim aktivnostima.

Također, tokom pomenutog perioda je ostvarena saradnja sa Ministarstvom pravde Republike Srpske sa ciljem uključenja što većeg broja javnih preduzeća i obuke o korporativnom upravljanju u javnim preduzećima. S tim u vezi, tokom 2018. godine su organizovane 4 dvodnevne obuke o korporativnom upravljanju za predstavnike javnih preduzeća iz Republike Srpske kako bi se unaprijedila transparentnost korporativnog izvještavanja. Na ovim obukama je učešće uzelo preko 70 predstavnika iz 54 javna preduzeća u Republici Srpskoj. Ove aktivnosti će biti nastavljene u toku 2019. godine kada je planirana organizacija 4 dvodnevne obuke o korporativnom upravljanju, a očekuje se da učešće u obukama uzmu predstavnici 60 javnih preduzeća u Republici Srpskoj.

S druge strane, za preduzeća u FBiH je predviđeno jačanje kapaciteta 10 javnih preduzeća radi otkrivanja i sprječavanja korupcije u njihovim svakodnevnim aktivnostima kroz razvoj i implementaciju antikorupcijskih programa. Nakon objavljenoj Javnog poziva za javna preduzeća u FBiH za učešće u aktivnostima jačanja antikorupcijskih programa i izrade planova integriteta, te obavljenih konsultacija sa svim prijavljenim javnim preduzećima selektovana su sljedeća javna preduzeća: JP „Parking servis“ d.o.o Zenica, JP „Komunalac“ d.d. Gradačac, KJD d.o.o. Maglaj, JKP „Radnik“ d.o.o. Zavidovići, JP „Rad“ d.d. Tešanj, JKP „Komunalac“ Hadžići, KJKP „Toplane – Sarajevo“ d.o.o. Sarajevo, KJKP „Tržnice pijace“ d.o.o. Sarajevo, JKP „Standard“ Konjic i JP „Bosansko-podrinjske šume“ d.o.o. Goražde. Tokom 2018. godine održana su 2 treninga o izradi i implementaciji planova integriteta sa gore pomenutim javnim preduzećima. Aktivnosti na izradi planova integriteta javnih preduzeća će biti nastavljene i u toku 2019. godine, te će biti organizovano još 8 radionica sa ciljem pripreme i izrade planova integriteta u ovih 10 navedenih javnih preduzeća.

Za potrebe obavljanja obuka o korporativnom upravljanju za javna preduzeća u Republici Srpskoj i obuka o izradi planova integriteta za javna preduzeća u Federaciji BiH, TI BiH je izradio 2 priručnika, i to: „Suzbijanje korupcije i kreiranje antikorupcijskih programa u javnim preduzećima“ za obuke predstavnika javnih preduzeća u Republici Srpskoj, te „Suzbijanje korupcije i kreiranje planova integriteta u javnim preduzećima“ za predstavnike javnih preduzeća u FBiH.

Prilikom implementacije pomenutih treninga jačanja kapaciteta javnih preduzeća primjećena je velika zainteresovanost istih za pomenutu tematiku. Također, u implementaciji pomenutih aktivnosti ostvarena je aktivna saradnja sa predstavnicima Ministarstva prave RS, Privredne komore RS, Agencijom za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije, kao i kantonalnim Timovima za borbu protiv korupcije.

Pored navedenih aktivnosti, TI BiH je nastavio sa ažuriranjem baze javnih preduzeća na platformi **transparentno.ba**, koja omogućava pregled informacija o poslovanju javnih preduzeća, finansijskim parametrima, javnim nabavkama, broju zaposlenih, upravljačkim strukturama i naknadama, itd., te će

nastaviti to i u narednom periodu kako bi građani i svi zainteresovani imali uvid u poslovanje javnih preduzeća.

TI BiH ŠKOLE I EDUKACIJE

TI BiH je i u 2018. nastavio sa održavanjem TI BiH Akademije za političko osnaživanje žena, u sklopu koje je održao 4 dvodnevne obuke na teme učešća i predstavljanja žena u politici, uloge transparentnosti i odgovornosti u savremenoj politici, te gender i korupcija. Osnovni cilj TI BiH Akademije je jačanje i razvoj leaderskih sposobnosti među ženama, sa posebnim naglaskom na edukaciju o transparentnosti, odgovornosti i integritetu kao ključnim principima za borbu protiv korupcije. Akademija je koncipirana na način da omogući polaznicama ne samo da prate predavanja lidera iz oblasti, nego i da interaktivno učestvuju kroz grupne diskusije, aktivnosti u malim grupama i različite analize. Obuke su organizovane u Istočnom Sarajevu, Zenici, Bijeljini i Bihaću, a učestvovalo je preko 80 polaznica. Finalni proizvod akademije je publikacija koja sadrži najbolje eseje polaznica na zadate teme.

Pored 4 dvodnevne obuke, TI BiH je u sklopu projekta organizovao i završni događaj u Banja Luci za najbolje učesnice Akademije, izabrane na osnovu angažmana na radionicama i kvaliteta eseja. Događaju u Banja Luci su prisutvovali i predstavnici Institucije ombudsmena za ljudska prava, Centra za rodnu ravnopravnost (Gender centar) Vlade Republike Srpske, i Helsinškog parlamenta Banja Luka, te su učesnice imale priliku da saznaju više o radu navedenih institucija/organizacija. Na događaju u Banja Luci su prezentovani i eseji polaznica Akademije.

Takođe, TI BiH je organizirao i dodatnu završnu manifestaciju u Sarajevu, određenu kao mjesto sastanka za alumnije, predavače, donatore i sve ostale relevantne aktere (predstavnici organizacija civilnog društva, medijski radnici, aktivisti, itd.). TI BiH je još jednom predstavio svoja iskustva stečena u okviru ovog projekta kao i publikaciju sa najboljim esejima polaznica Akademije.

TI BiH je predstavio svoj konačni priručnik vezan za Akademiju i analizu Centra za pružanje pravne pomoći - **Kako korupcija utiče na položaj žena u BiH**. Analiza se zasniva na iskustvu proisteklom iz TI BiH Akademije za političko osnaživanje žena, te na empirijskoj građi sakupljenoj kroz TI BiH Centar za pružanje pravne pomoći (Advocacy and Legal Advice Centre – ALAC), odnosno podacima iz baze podataka segmentirane u odnosu na rod. Veliki uzorak iz proteklih godina ilustruje kako korupcija utiče na žene različito od muškaraca u BiH, koji je stepen ugroženosti različitih grupa i u kojoj mjeri su žrtve korupcije obeštećene. Pomenuta Analiza predstavlja uvod u sljedeća buduća istraživanja i planiranju koraka ka definisanju politika i razumijevanju odnosa između korupcije i rodne ravnopravnost.

***